

MAATALOUDEN TULO VALTER LINDBERGIN TUTKIMUKSESSA »SUOMEN KANSANTULO VUOSINA 1926—1938».

RURIK PIHKALA.

Saapunut 19. VI. 1946.

Painosta ilmestyi syksyllä erittäin mielenkiintoinen, yllämainitulla otsikolla varustettu tutkimus.¹ Siinä selvitetään Suomen kansantuloa vuosina 1926—1938 tavalla, johon on syytä kiinnittää huomiota.

Kansantulo on jaettu seuraaviin alaryhmiin: maatalous ja sen sivuelinkeinot, kalastus ja metsästys, metsätalous, teollisuus, käsityö ja kotiteollisuus, rakennustoiminta, kuljetus ja liikenne, kauppa ja siihen liittyvät elinkeinot, pysyväisten kulutushyödykkeiden käyttö, vapaat ammatit, kotitaloustyö ja julkinen toiminta. Kustakin alaryhmästä lasketaan ensin bruttotulo, josta sen jälkeen, kun on suoritettu ryhmään kuuluvat vastaavat vähennykset, saadaan lopullinen ns. puhtotulo.

Tutkimuksen alkuosassa (lukuissa I—V) käsitellään niitä yleisiä perusteita, käsitteitä, menetelmiä ja hintoja, joiden mukaan tällaisia tutkimuksia yleensä on suoritettava, ja sitten selvitetään vielä yksityiskohtaisesti, miten kukin laskelma tässä tutkimuksessa on laadittu. Tämä osa teoksesta on erittäin mielenkiintoinen ja ansiokas ja osoittaa, kuinka vakavasti tutkija on tehtävänsä ottanut. Menetelmät, joita on käytetty, on perinpohjaisesti selostettu, ja menetelmien valinta on yleensä osunut oikeaan. Määritelmien suhteen on kuitenkin huomautettava, että tulo- ja tuotto-käsitteet eivät ole selvät. Se käy ilmi esim. siitä (siv. 146), että käsitteestä puhtotulo on käytetty nimitystä nettotuotto (Reinertrag), vaikka Reinertrag on vallan toista kuin tri Lindbergin puhtotulo. Vaikka menetelmiin nähden ei olekaan muistuttamista ja laskelmaakin yleensä on suoritettu sillä tavalla, että lukija tulee vakuuttuneeksi niiden paikkansapitävyydestä, niin kuitenkin täytyy valittaen tulla siihen tulokseen, että mikäli asia koskee maataloutta, eivät tutkimuksen tulokset, vaikka menetelmät hyväksytäänkin, ole käsitykseni mukaan oikeat. Olen sitä mieltä, että maatalouden kansantaloudellinen tulo kokonaisuudessaan ja sen osat, kasvinviljely- ja kotieläintulo, molemmat ovat virheellisesti lasketut, kuitenkin niin, että kotieläintulon ja kasvinviljelytulon suhde on suunnilleen oikea sen vuoksi, että osapuilleen samansuuruinen virhe on kummassakin sillä tavalla, että virheet suhdetta määritettäessä tasoittavat toisensa. Kun maa-

¹ VALTER LINDBERG: Suomen kansantulo vuosina 1926—1938. Suomen Pankin Suhdannetutkimusosaston Julkaisuja, B: 1, 1943.

talouden asiantuntijana tätä tutkimusta laadittaessa on ollut tri WILLANDT, en voi sanoa, kuinka paljon näistä virheistä on vastuussa tri Lindberg ja kuinka paljon tri Willandt; kuitenkin epäilemättä molemmat ovat näistä tuloksista vastuussa.

Kun esitän tällaisen väitteen tuloksien virheellisyydestä, on velvollisuuteni lähteä tarkemmin perustelemaan sitä.

Kansantaloudellinen tulo maataloudessa voidaan määrittää joko käyttäen, kuten tri Lindberg on tehnyt, ns. reaalin menetelmää tai myös laskemalla se esimerkiksi seuraavan prof. E. LAURIN kaavan mukaan¹:

$$EV = (LA + St + ZS) + (L_1 + ZV), \text{ jolloin}$$

EV = kansantaloudellinen tulo,

LA = palvelusväen palkat,

ZS = maksettavat korot,

St = verot,

L₁ = yrittäjäperheen arvioitu palkka ja

ZV = puhtaan omaisuuden korko.

Tämä kaava voidaan johtaa myös sellaiseen muotoon, että kansantaloudellinen tulo (EV) on = palvelusväelle maksetut palkat ja yrittäjäperheen arvioitu palkka, siis yleensä palkat ja tähän lisättynä verot ja puhdastuotto. Kun Suomessa puhdastuotto-käsitteeseen sisällytetään maatalouden verot, voidaan maatalouden kansantaloudellinen tulo meillä siis laskea siten, että palkkoihin lisätään maatalouden puhdastuotto (ns. verotettava puhdastuotto).² Kansantuloa laskettaessa on muistettava, että tulos on joka tapauksessa summittainen ja pitää siis paikkansa vain ylimalkaisena. Mutta jos menettelytavat ovat oikeat, täytyy eri tavoilla saatujen summittaistenkin laskelmien käydä suunnilleen yhteen.

Maataloudessa on vuosittain käytetty n. 188 miljoonaa muunnettua miehen työpäivää. Jos muunnetun työpäivän hinnaksi esim. v. 1938 arvioidaan 35 mk päivältä, tulee tästä jo yli 5,5 miljardia markkaa.³ Tällöin herää epäily, ettei tri Lindbergin tulos, joka ei minään vuonna nouse maatalouden kohdalla yli 6 miljardin, voi olla oikea, koska maatalouden palkkoihin pitäisi vielä lisätä puhdastuotto kansantaloudellisen tulon saamiseksi.

Tri Lindberg on saanut tämän tuloksen, kuten edellä mainittiin, ns. reaalin menetelmää käyttäen. Hän on sitä mieltä, että on uskallettua esittää varmoja laskelmia siitä, kuinka paljon maataloudessa käytetään perheen jäsenten työtä, palkattua tai palkkaamatonta (siv. 31). Epäilemättä tällainen laskelma onkin summittainen. Varminta olisi kuitenkin ollut, että olisi laskettu tulokset molemmilla tavoilla ja vertailtu niitä keskenään. Tämä olisi tietenkin aiheuttanut lisää työtä, jota tri Lindbergin laaja ja arvokas tutkimus on jo tällaisenaankin vaatinut erittäin paljon. Kuten jo aikaisemmin sanoin, hyväksyn tri Lindbergin käyttämän reaalin menetelmän, mutta olen sitä mieltä, että menetelmää sovellettaessa on sattunut virheitä.

¹ LAUR, E., Grundlagen und Methoden der Bewertung, Buchhaltung und Kalkulationen in der Landwirtschaft. 3 Aufl., siv. 115.

² Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta (Maataloushallitus).

³ K. U. PIHKALA, Hintakomitean laskelmat v. 1944 ja Maatalous 1945, N:o 2, siv. 35.

On syytä tässä ensin lähemmin selostaa eräitä tri Lindbergin esittämiä määritelmiä ja menetelmiä, jotka antavat selvän kuvan siitä, mihin hän on tutkimuksessaan pyrkinyt.

Tulon määritelmän hän on esittänyt seuraavasti: »Tulo on niiden hyödykkeiden summa (hyödykkeiden summan arvo), joka kertyy tietylle taloussubjektille tietyn ajan kuluessa ja on tämän subjektin käytettävänä tarpeiden tyydyttämiseksi, edellyttäen suunnitelmallista taloudellista toimintaa taloussubjektin taholta.» Maatalouden ja sen sivuelinkeinojen kokonaistuottoa laskettaessa tri Lindberg on laskenut kasvinviljelyn kokonaistuottoa määrittäessään sadon määrät ja arvot ottaen perustaksi maataloustilaston viralliset sato- ja pinta-alatiedot vuosilta 1926—1938, tehden niihin kuitenkin eräitä välttämättömiä oikaisuja. Paitsi pellon tuottoa, johon sisältyy myös niitystä saatu tuotto, on laskettu kasvitarhaviljelyn tuotto, myyntituottoisen puutarhaviljelyn tuotto ja metsämarjojen tuotto. Ensi silmäykseltä kasvinviljelyn tuotto näyttää erittäin tarkasti lasketulta, siinä kun esim. sellainenkin monen mielestä vähäarvoinen erä kuin metsämarjojen tuotto ja juurikasvien naatit on laskettu mukaan. Mutta laidunmaita ja niistä saatua tuottoa ei ole otettu huomioon (s. 53 ja 56). Laiduntuoton pois jättämistä ei ole millään tavalla perusteltu; on vain tultu yksinkertaisesti tällaiseen tulokseen. Seurattaessa tri Lindbergin teoksessaan esittämiä teoreettisia selvittelyjä tullaan selvästi siihen tulokseen, että laidunrehuysiköt olisi ollut otettava mukaan. — Miksei niitä yhtä hyvin oteta satona huomioon kuin esim. metsämarjojen satoa? Nehän ovat epäilemättä hyödykkeitä nekin, hyödykkeitä, jotka ovat kertyneet tietylle taloussubjektille tietyn ajan kuluessa. Niinikään ne ovat olleet tämän subjektin käytettävänä tarpeiden tyydyttämiseksi. Laitumen pois jättämistä voitaisiin jotenkin perustella nettolaskelmassa sillä, että laidunrehuysiköt tulevat vähennettäväksi tuotosta, joka saadaan karjataloudesta. Mutta samoinhan on esim. olkien ja juurikasvien naattien laita, joiden rehuysikköarvo on otettu mukaan (s. 35). On ilman muuta selvää, että laidunrehuysiköt on otettava huomioon kasvinviljelyn kokonaistuottoa määrittäessä ja sitten taas vähennyksissä karjatalouden tuottoa laskettaessa. Laidunrehuysiköiden pois jättäminen tuntuu sitäkin merkellisemmältä, kun tässä ei ole kysymyksessä mitkään pienet summat, vaan sangen valtavat sekä rehuysikkömäärät että niiden raha-arvot. Mielestäni olisi kyllä voinut jättää pois sellaiset kuin naatit ja oljetkin ja käyttää vanhaa laskutapaa, jossa oljet peltoviljelypuolella ja lanta karjatalouspuolella pannaan vastakkain, mutta menetelmää, että laidunrehuysiköt ilman muuta jätetään maataloustuotosta pois, ei voida hyväksyä. Olen seuraavassa laskenut laidunrehuysiköiden määrän käyttäen perustana tilastosta saatuja vuotuisia kotieläinmääriä ja lukuja, jotka osoittavat, paljonko eri kotieläimet keskimäärin kesän aikana käyttävät laidunrehuysiköitä. Lypsylehmien käyttämäksi laidunrehuysikkömääräksi on otettu vuosittain karjantarkastuskirjanpidosta saadut luvut. Hevosten, nuorenkarjan, lampaiden, vuohien ja porojen kohdalla on käytetty valtion laidunkoeasemalla tutkimusten tuloksina saatuja lukuja. Lehmien ja sonnien keskimäärin vuosittain käyttämä laidunrehuysiköiden määrä on täten eri vuosina vaihdellut 483 ja 696 ry:n välillä, hevosten vuotuinen ry-määrä on laskettu 960

ry:ksi, nuorten hevosten ja varsojen 600 ry:ksi, nuorten sonnien ja hiehojen 525 ry:ksi, vasikoiden (alle 1 v.) 180 ry:ksi sekä lampaiden, vuohien ja porojen 117 ry:ksi.

Kaikkien kotieläinten laitumilta yhteensä saama ry-määrä.

Vuosi	ry.-määrä	Vuosi	ry.-määrä
1926	1.359.924.099	1933	1.493.387.856
1927	1.383.218.817	1934	1.453.071.369
1928	1.409.265.355	1935	1.517.493.506
1929	1.381.087.918	1936	1.573.749.381
1930	1.425.095.076	1937	1.606.627.433
1931	1.489.521.342	1938	1.613.870.163
1932	1.463.493.085		

Laidunrehuysiköiden määrä on jotenkin samaa tasoa kuin kaikkien viljakasvien yhteinen rehuysikkömäärä. Kasvinviljelyn tuottama hyödykkeiden määrä lisääntyy siis näin valtavalla ry-määrällä. Jos lasketaan laidun-ry:n raha-arvoksi 1 mk, päädytään noin puolentoista miljardin markan suuruiseen summaan. Jotta saataisiin oikea tulos kasvinviljelyn kokonaistuottoa laskettaessa, on tri Lindbergin esittämiin lukuihin lisättävä nämä pois jääneiden laidunrehuysiköiden arvot. Tähän voidaan huomauttaa, mitä tällaisesta laskelmasta lopullisesti on hyötyä, kun tämä noin 1,5 miljardin summa on käytetty karjalle ja karjatalouden kokonaistuottoa laskettaessa sama summa on taas vähennettävä oikeaan tulokseen pääsemiseksi. Jos näin menetellään, tulee karjatalous, joka tri Lindbergin laskelmien mukaan jo sinänsä on tuottanut heikosti, vielä epäedullisemmaksi. Tässä on kuitenkin otettava huomioon, että niin tarkkaa työtä kuin karjatalouslaskelmassa on yritettykin tehdä, on siinäkin pääosaltaan jäänyt pois eräs sangen huomattava erä, nimittäin hevostalouden tuotto. Tähän tietysti voidaan sanoa, että hevostalouden tuottoa on tarpeeton laskea, koska lähes sama erä, joka tuottona on kotieläinpuolella, on kasvinviljelyssä laskettava kustannuksena. Samoin on kotieläintuottoa laskettaessa jäänyt huomioon ottamatta lannan arvo, joka sekin on karjatalouden kokonaistuottoa laskettaessa otettava huomioon. Tässäkin tietysti voitaisiin samoin sanoa olevan turhaa ottaa lannan arvoa karjataloudessa huomioon, sillä sama erähän on sitten menona kasvinviljelypuolella, ja maatalouden kokonaistulos pysyy samana, otettiinpa tuo luku huomioon taikka ei. Niin asian laita tietysti onkin maatalouden tuottoon nähden kokonaisuudessaan, mutta ei suinkaan kotieläintuottoa laskettaessa. Tulos ei ole oikea, jos hevostalouden tuotto ja lanta jätetään huomioon ottamatta. Jos tahdotaan esittää, kuten julkaisussa on tehty, kotieläintalouden kokonaistuotto, se on tehtävä niin kuin tri Lindberg muita taloushaaroja käsitellessään on menetellyt; toisin sanoen talouksien tuotot on arvioitava kokonaisuudessaan ja sen jälkeen tehtävä tarpeelliset vähennykset. Olen koettanut seuraavassa taulukossa laskea hevostyön tuoton pitäen perustana maatalouslaskennoissa selvitettyjä hevosmääriä ja niitä lukuja, jotka maatalouden kannattavaisuustutkimuksen mukaan osoittavat, montako työpäivää hevoset vuodessa suorittavat. Tulos on seuraava:

Vuosi	Työhevosia kpl.	Työpäiviä vuodessa	Päivätyön arvo mk	Hevostyön tuotto milj. mk
1926	334.912	141	30	1417
1927	335.409	145	30	1459
1928	335.313	143	32	1534
1929	329.662	137	30	1355
1930	325.902	147	27	1294
1931	326.230	142	23	1065
1932	324.737	142	22	1015
1933	320.949	147	23	1085
1934	319.385	149	23	1095
1935	317.376	152	24	1158
1936	315.633	147	27	1253
1937	316.416	146	32	1478
1938	320.530	138	35	1548

Hevospäivätyön arvoksi olen ottanut saman luvun, joka maatalouden kannattavaisuustutkimuksissa kunakin vuonna osoittaa miehen päivätyön arvoa, koska yleensä käytännössä pidetään mies- ja hevospäivätyötä samanarvoisina. Hevostyön arvo on täten tullut suunnilleen oikein lasketuksi. Hevostyön arvosta on vähennettävä se osa, joka on käytetty juokseviin maataloustöihin, kun taas perusparannuksiin ja moniin kuljetus- ym. töihin maataloudessa käytetty osa on laskettava kansantuloksi. Jotta tämä voitaisiin riittävän täsmällisesti määrittää, olisi suoritettava tarkempia laskelmia. Olen arvioinut varsinaisen maatalouden ulkopuolelle jäävän osan kolmanneksiksi koko hevostyön arvosta. Tri Lindberg on laskenut metsätalouden tuloon myös puutavaran ajon kuljetusreittien varrelle, ja tämä ajohan suoritetaan suurimmalta osaltaan hevosilla. Jos nyt hevostyön arvoksi otetaan edellämainitut summat, niin tässä tulee kaksinkertaisena se kansantaloudellinen tulo, jonka hevoset ovat metsätöissä suorittaneet. On ilman muuta selvää, että hevosten työ ei ole mitään metsätuloa, vaan se olisi ollut erotettava metsätulosta ja laskettava maatalouspuolelle, jos tahdotaan tehdä laskelmat teoreettisesti oikein. Pidettäessä päämääränä vain oikeaa kansantaloudellista tuloa kokonaisuudessaan ei tässä tietenkään tule virhettä, vaikka jokin osa tuloista laskettaisiinkin toisen tilille.

Rakennustoiminnassa esiintyvä kansantaloudellinen tulo on otettu huomioon omana ryhmänä. Maataloudessa esiintyy sängen paljon rakennustoimintaa, jonka maatalousväki itse suorittaa. Voitaisiin ajatella, että olisi menetelty oikeammin laskemalla tämä rakennustoiminta, jonka maatalousväki omalla väellä omilla tiloillaan suorittaa, maatalouteen kuuluvaksi. Mutta hyvin voi kyllä ymmärtää ja hyväksyä sellaisenkin menetelmän, jota tri Lindberg on käyttänyt.

Saman arvoista työtä kuin rakennustoiminta ja tietyt, jotka molemmat on kansantaloudellista tuloa laskettaessa otettu huomioon, ovat mielestäni uudisviljelys ja perusparannustyöt. Kysessäolevana aikana on Suomessa suoritettu valtava uudisviljelystyö, ei ainoastaan tekemällä huomattavasti uutta peltoa, vaan myös siten, että vanhoja peltoja on paljon kunnostettu, tehty viljelysteitä ja suoritettu muitakin perusparannuksia, mm. salaojituksia. Nämä olisi pitänyt ottaa

huomioon kansantuloa laskettaessa, ja ne kuuluvat epäilemättä maataloudesta saatuun kansantuloon. Seuraavassa esitetään taulukko, kuinka paljon uudisviljelystöitä kyseessäolevana aikana Suomessa on suoritettu.

Vuosi	Uudisviljelystä ha	Arvo mk/ha	Yhteensä milj. mk
1926	50.000	8975	449
1927	50.000	9732	487
1928	50.000	10586	529
1929	51.434	10920	562
1930	51.434	10867	559
1931	43.719	10561	462
1932	49.151	10370	510
1933	43.117	10148	438
1934	52.060	10106	526
1935	47.521	10049	478
1936	38.250	10349	396
1937	23.481	10827	254
1938	31.061	11486	357

On kovin vaikea arvioida, kuinka suureksi tämä uudisviljelyksestä saatu kansantulo on laskettava, mutta arvio ei voi tulla liian suureksi, jos hehtaarin raivaus- ja muiden pääomien sijoitusarvoksi otetaan sama arvo, joka kirjanpidossa on laskettu kunakin vuonna maatalouspääomien yhteiseksi arvoksi. (Nythän tämä arvo on huomattavasti suurempi.)

Jos lopuksi laskemme, millaiseksi maatalouden kansantaloudellinen tulo muodostuu näiden korjausten jälkeen, saamme tulokseksi seuraavan:

Vuosi	Bruttotuotto milj. mk					
	Tri Lindbergin muk. bruttotuotto	Laitumelta saagun rehun arvo	Hevostyön arvo	Lannan arvo	Uudisviljelyksen arvo	Maatalouden bruttotuotto yhteensä
1926	9.332	1360	1417	105	449	12.663
1927	9.589	1383	1459	93	487	13.011
1928	9.299	1409	1534	74	529	12.845
1929	8.294	1381	1355	73	562	11.665
1930	8.182	1425	1294	85	559	11.545
1931	7.677	1490	1065	81	462	10.775
1932	7.948	1463	1015	78	510	11.014
1933	8.402	1493	1085	115	438	11.533
1934	8.643	1453	1095	96	526	11.813
1935	8.875	1517	1158	79	478	12.107
1936	10.149	1574	1253	78	396	13.450
1937	12.272	1607	1478	157	254	15.768
1938	11.928	1614	1548	94	357	15.541

Tätä taulukkoa esitettäessä on huomattava, että se on tehty jossakin määrin ylimalkaisesti yleisen tilaston perusteella eikä siinä joka kohdassa ole noudatettu riittävää perinpohjaisuutta. Mutta tällaisenaikin se jo osoittaa, missä kohden

olisi pitänyt tehdä korjauksia. Tämän jälkeen suoritetaan vastaavanlainen korjauslaskelma vähennyksien puolella:

Vähennykset milj. mk					
Vuosi	Lisäys kotiel. ruokintaan. Laidun	Kotoinen lanta	Hevostyön arvo maa- taloudessa	Vähennykset tri Lind- bergin muk.	Vähennykset yhteensä
1926	1360	105	944	5201	7610
1927	1383	93	972	5163	7611
1928	1409	74	1022	5060	7565
1929	1381	73	902	4365	6721
1930	1425	85	862	4407	6779
1931	1490	81	710	4293	6574
1932	1463	78	676	4271	6488
1933	1493	115	722	4736	7066
1934	1453	96	730	4541	6820
1935	1517	79	772	4450	6818
1936	1574	78	836	5285	7773
1937	1607	157	986	6700	9450
1938	1614	94	1032	6198	8938

Yhdistelmä, jossa on laskettu kokonaistuoton ja vähennysten ero, muodostuu täten seuraavaksi:

YHDISTELMÄ.

Milj. mk			
Vuosi	Brutto- tuotto	Vähennys- erät	Erotus (kan- santulo maa- taloudesta)
1926	12.663	7610	5053
1927	13.011	7611	5400
1928	12.845	7565	5280
1929	11.665	6721	4944
1930	11.545	6779	4766
1931	10.775	6574	4201
1932	11.014	6488	4526
1933	11.533	7066	4467
1934	11.813	6820	4993
1935	12.107	6818	5289
1936	13.450	7773	5677
1937	15.786	9450	6318
1938	15.541	8938	6603

Kun edellä esitetyn perusteella arvostellaan tri Lindbergin teosta, päädytään siihen tulokseen maatalouden kannalta, että siinä koko kansantuloa laskettaessa käytetyt periaatteet ovat oikeat. Tutkimuksessa on tehty tälläkin kohdalla sangen suuri ja arvokas työ. Mutta vaikka myönnetäänkin maatalouden osalta käytetyt menetelmät oikeiksi, niitä ei ole käytännössä toteutettu oikein. On ikäänkuin riisuttu osa maatalouden tuloa pois. Metsässä suoritettut hevosajot on laskettu metsätalouteen, maataloudessa omallakin väellä suoritettu rakennustyö on laskettu rakennustoimintaan, suuret erät uudisraivaus- ja perusparannustyötä sekä lait-

melta saatavat rehuyksiköt on jätetty kokonaan pois, samoin kotieläintalouden kokonaistuottoa laskettaessa on jätetty pois hevostyön ja lannan arvo. Jos tri Lindberg olisi käyttänyt tarkistuslaskelmana prof. LAURIN edellä esitettyä menetelmää, olisi reaalimenetelmää käyttäen laskettu maatalouden kansantaloudellinen tulo epäilemättä tullut oikeammin lasketuksi.

REFERAT.

DAS LANDWIRTSCHAFTLICHE EINKOMMEN IN DER UNTERSUCHUNG »SUOMEN KANSANTULO v. 1926—38» (DAS VOLKSEINKOMMEN FINNLANDS i. d. J. 1926—38)
von Dr. VALTER LINDBERG.

RURIK PIHKALA.

Der Aufsatz enthält eine Kritik von Dr. W. LINDBERGS Untersuchung, die das Volkseinkommen Finnlands in den Jahren 1926—38 behandelt. Der Kritiker ist der Ansicht, dass bei Berechnung des Volkseinkommens aus der Landwirtschaft zu dem Ertrag des Pflanzenanbaues auch der von der Weide erhaltene Futtermittelwert zu zahlen sei, ebenso zu dem Ertrag der Haustierwirtschaft der Wert der Pferdearbeit und des Düngers sowie zum Arbeitsertrag auch Urbarmachung und Bauarbeit der Landwirtschaft. Von diesen Ertragsposten erscheinen bei Berechnung des Volkseinkommens zwar der Ertrag der Weide als Abzug in der Haustierwirtschaft sowie der Düngerwert und ein Teil der Pferdearbeit als Abzüge beim Pflanzenanbau, dagegen vermehren der Wert der nicht zu den fortlaufenden Landwirtschaftsarbeiten gehörenden Pferdearbeit und der Wert der Urbarmachung das Volkseinkommen.
